

STOCKHOLMSKÄLLAN

Slitigt skitgöra före avloppens tid

Det var först på 50-talet som de flesta stockholmare bekvämt kunde dra i spolspaken och skeppa i väg sin avföring till reningsverket. Långt in i modern tid fick nödiga invånare leta sig upp på vindar, ner i källare och ut på bakgårdar för att lätta på trycket i torrdrasset. Innan frälsningen var nådd gällde det dock att lirka upp hängläset, vilket måste ha varit frustrerande i kvällsmörkret. Det gällde att hålla obehöriga ute eftersom hushållet fick betala en avgift för varje tömning av latrinerna.

Problemen med att skaffa undan dyngan i dassen går som en röd tråd genom Stockholms historia. Otaliga kungörelser och förordningar vittnar om stockholmarnas bristande förmåga att sköta skiten på ett snyggt sätt. 1774 gav man upp tanken på att varje hushåll själv skulle forsla exkrementerna till angivna avstjälpningsplatser. Stadens renhållning lades ut på entreprenad och de privata företagare man skrev avtal med fick ett strikt regelverk att hålla sig till. Systemet fungerade inget vidare, med en rad farsoter som följde. Entreprenörernas försumlighet och beslöt att staden skulle ta över hela hanteringen. Redan i maj samma år inrättades ett kommunalt renhållningsverk och de budkontor som administrerade avföringstrafiken hamnade också under stadens paraply. "Budare" blev snart nog stockholmarnas namn på de yrkesmän som kom och tömde dassen.

"Renhållningshjonerna eller 'skitbärarkärringarna' var ofta kriminellt belastade."

nörerna ville naturligtvis pressa kostnaderna och det gjorde de enklast genom att göra ett halvdant jobb. Personalen rekryterades bland de fattigaste av de fattiga, människor som för en lumpen summa pengar var nödvungna att bokstavligen ta vilken skit som helst.

Renhållningshjonerna – eller "skitbärarkärringarna" som latrintömmerskorna kallades – var ofta kriminellt belastade och betraktades som socialt utslagna. Samvetslösa medborgare bistod dem gärna med dåtidens vanligaste form av välgörenhet: brännvin.

I Aftonbladet 1853 beklagar sig en skribent över ".../att dessa ofta i förvägen mindre nyktra personer under utförande av sitt äliggande bliva ännu rusigare och att man således får se dem med sin tunna ragla framåt gatorna/.../".

Den 26 januari 1859 hade myndigheterna fått nog av en-

treprenörernas försumlighet och beslöt att staden skulle ta över hela hanteringen. Redan i maj samma år inrättades ett kommunalt renhållningsverk och de budkontor som administrerade avföringstrafiken hamnade också under stadens paraply. "Budare" blev snart nog stockholmarnas namn på de yrkesmän som kom och tömde dassen.

Nya försök att ta till vara människans fekalier blev allt vanligare. 1887 kunde t ex stockholmarna köpa det "hastigt och kraftigt verkande" gödningsmedlet Folkguano, döpt efter det högeffektiva gödsel sydamerikanska havsfåglar producerar.

1907 fastslogs att allt avfall skulle delas upp i "gödselsopor" och "skräpsopor". Sopsortering är en gammal praktik och precis som i vår tid var det inte ovanligt att mindre nogräknade medborgare försvarade renhållningsarbetarnas uppgift. Framåt sekelskiftet fann budarna visserligen ofta en pilsner på dasslocket men lika vanligt var att latrinerna innehöll en salig blandning av glas, trasor och krossat porslin.

Kettil Mannerheim

FOTO: AXEL MALMSTRÖM

TECKNING: CARL WILHELM SWEDMAN

Allmänheten uppmanas vördsamligen att icke bjuda renhållningsverkets arbetare på öl eller andra spirituösa drycker.

BÄTTRE FÖRR? Budare med latrintunna 1909. Latrintömmerskor, eller s.k. skitbärarkärringar, tecknade på 1820-talet. Det var inte ovanligt att man lämnade en pilsner till budarna.

LÄS MER OM DET GAMLA STOCKHOLM PÅ STOCKHOLMSKÄLLAN - WWW.STOCKHOLMSKALLAN.SE

Kostnadsfri värdering inom 24 timmar!

Kungsholmen 08-545 535 51
Fredhäll 08-656 08 36
Essingeöarna 08-656 08 20
Liljeholmskajen 08-460 035 13
Sjöstaden 08-702 20 55
Södermalm 642 33 60
Tegnerlunden 08-31 30 11
Ekhamnen 30 55 44

Karlsson & Uddare

www.karlssonuddare.se

BOENDEKOSTNAD FRÅN 4 650 KR / MÅN!
VID 85% BELÄNING

VISNING VARJE SÖNDAG KL 15-16!

Jagbacken

I Mariefred ca 40 min från Stockholm City byggs Jagbacken. Ett område med fristående villor på egna tomter.

Priserna nedan inkl. hus, tomt & alla avgifter.

Villa Kalmar 95 kvm..... 2.575.000 kr
(155 kvm med inredd vind)

Villa Kalmar 155 kvm 2.975.000 kr

Villa Nybro 120 kvm 2.995.000 kr
(195 kvm med inredd vind)

Villa Nybro 195 kvm 3.475.000 kr

Kontakta Alexander & Co Ted Ingvarsson Tel 0739-41 03 17 www.jagbacken.se

Alexander & Co PANORAMA
FASTIGHETSMÄKLERI